

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Preddiplomski studij psihologije

Alen Čirjak

Odnos dimenzija privrženosti i prisnosti

u muškim prijateljstvima

Završni rad

Mentor: dr. sc. Jelena Ombla

Zadar, 2014.

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	1
SUMMARY.....	2
UVOD.....	3
Privrženost.....	3
Intimnost.....	6
Prijateljstvo.....	9
Spolne razlike u istospolnim prijateljstvima.....	10
CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE.....	11
METODA.....	11
Ispitanici.....	11
Pribor.....	11
Postupak.....	12
REZULTATI.....	13
RASPRAVA.....	16
ZAKLJUČAK.....	20
LITERATURA.....	21

SAŽETAK

Odnos dimenzija privrženosti i prisnosti u muškim prijateljstvima

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos između dimenzija privrženosti i prisnosti u muškim prijateljstvima. Ispitivane su dvije dimenzije privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) te tri dimenzije prisnosti u prijateljstvu (poznavanje i dijeljenje, prisnost ili privrženost u prijateljstvu te povjerenje i odanost). U istraživanju je sudjelovalo 74 ispitanika, u dobi između 18 i 25 godina (prosječna dob je 21 godina). Za ispitivanje prisnosti korištena je adaptirana verzija *skale prisnosti u prijateljstvu (PUP)* (Lacković-Grgin i Valčić, 2000; prema Grozdanić 2006), a za ispitivanje privrženosti modificirana verzija *Brennanovog Inventara iskustava u bliskim vezama* (Kamenov i Jelić, 2003).

Rezultati su pokazali da je dimenzija anksioznosti značajno, nisko pozitivno, povezana sa faktorom prisnosti u prijateljstvu, tj. moguće je da oni muškarci koji su visoko na dimenziji anksioznosti imaju veću prisnost u svojim prijateljstvima. Također je utvrđeno da je dimenzija izbjegavanja značajno, nisko negativno, povezana sa faktorom poznavanja i dijeljenja, tj. moguće je da one muškarce koji su visoko na dimenziji izbjegavanja karakterizira slabije međusobno poznavanje i dijeljenje u njihovim prijateljstvima. Ostale korelacije nisu bile statistički značajne.

Istraživanjem je također utvrđeno postojanje značajne razlike u prisnosti između skupine koja je procjenjivala svoj odnos sa najboljim prijateljem i skupine koja je procjenjivala svoj odnos s manje bliskim prijateljem u sva tri faktora prisnosti u prijateljstvu. Skupina koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem je imala značajno veći stupanj poznavanja i dijeljenja, prisnosti u prijateljstvu te povjerenja i odanosti u svom prijateljstvu nego skupina koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem.

Ključne riječi: privrženost, prisnost, muška prijateljstva, najbolji prijatelj

SUMMARY

The relationship of attachment and intimacy in male friendships

The aim of this study was to examine the relationship of attachment and dimensions of intimacy in male friendships. Two attachment dimensions (anxiety and avoidance) and three dimensions of intimacy in friendship (knowing and sharing, intimacy or attachment in friendship, confidence and trust) were examined. The study included 74 participants, aged between 18 and 25 (average age was 21). Intimacy was measured by adapted version of *Intimacy Friendship Scale (PUP)* (Lacković-Grgin and Valčić, 2000; according to Grozdanić, 2006), while attachment was measured by modified version of *Brennan's Inventory of Close Relationships* (Kamenov and Jelić, 2003).

The results have shown that dimension of anxiety is significantly, positively and low, correlated with dimension of intimacy in friendship, i.e. it is possible that those men who are high on dimension of anxiety have more intimacy in their friendships. Also, results showed that dimension of avoidance is significantly, negatively and low, correlated with dimension of knowing and sharing, i.e. it is possible that those men who are high on dimension of avoidance have less mutually knowing and sharing in their friendships. Other correlations were not statistically significant.

Also, this study found statistically significant difference in intimacy between the group which evaluated their relationship with best friend and the group which evaluated their relationship with less intimate friend in all three dimensions of intimacy in friendship. Group which evaluated their relationship with best friend had significantly higher degree of knowing and sharing, intimacy in friendship and confidence and trust in their friendship than group which evaluated their relationship with less intimate friend.

Key words: attachment, intimacy, male friendships, best friend

UVOD

Privrženost

Privrženost se odnosi na iznimnu emocionalnu povezanost s određenim objektom privrženosti, a njena svrha je održavanje blizine sa spomenutim objektom, osobito u ugrožavajućim situacijama (Bartholomew i Horovitz, 1991). Privrženo ponašanje je karakteristika ljudskih bića tijekom cijelog života. Jedan od najpoznatijih primjera privrženosti je privrženost između majke i djeteta jer je, uglavnom, majka prva osoba kojoj je dijete privrženo no, isto tako, privrženost može biti usmjerena prema, ocu, baki, djedu, a s vremenom i prema prijateljima te romantičnim partnerima. U vrijeme trudnoće dolazi do nastanka privrženosti između majke i djeteta (Keskin i Cam, 2009; prema Uytun, Oztop i Esel, 2013). Dijete već u prenatalnoj fazi reagira na vanjske podražaje. Sposobnosti percepcije, slušanja informacija iz vanjskog svijeta i reagiranja na njih prisutne su već u 26. tjednu trudnoće. Majčina privrženost u djetinjstvu ima velikog utjecaja na razvoj privrženosti između nje i njenog djeteta (Soysal, Bodur, Iseri i Senol, 2005). Bowlby smatra da se djetetovo privrženo ponašanje može promatrati kao nekakva vrsta adaptivnog djelovanja na moguću odvojenost od objekta privrženosti koji mu pruža brigu, zaštitu i podršku. Djetetove reakcije na separaciju od objekta privrženosti mogu se javiti u različitim oblicima pa to može biti: nijekanje, očajanje, protestiranje i distanciranje. Kad se objekt privrženosti odvoji od djeteta onda dolazi do aktivacije privrženog ponašanja koje prestaje ponovnim sastankom djeteta i objekta privrženosti (Bowlby, 1969). Biološka dispozicija svakog pojedinca je formiranje i kreiranje privrženih odnosa s drugima, a privrženo ponašanje ima vrlo važnu biološku funkciju - *zaštitu*. Želja za održavanjem blizine s objektom privrženosti povećava vjerojatnost opstanka pojedinca. Sumirano, može se reći da je cilj privrženog ponašanja zapravo održavanje blizine s objektom privrženosti (Bowlby, 1969). Kvaliteta privrženosti u djetinjstvu utječe na formiranje i održavanje kasnijih socijalnih odnosa. Privrženost je cjeloživotna karakteristika pojedinca, a privrženo ponašanje je sastavni dio ličnosti pojedinca i igra važnu ulogu u njegovim emocionalnim vezama tijekom čitavog života. Iz toga proizlazi da jednom uspostavljen tip privrženosti u djetinjstvu značajno utječe na kvalitetu odnosa u adolescenciji i odrasloj dobi (Bowlby, 1969). Privrženost se smatra ponašanjem koje se razvilo tijekom evolucije jer povećava vjerojatnost preživljavanja i reprodukcije. Osim što veza odnosno privrženost između majke i djeteta povećava vjerojatnost preživljavanja djeteta, ta veza ima velikog utjecaja na

razvoj i funkcioniranje djeteta kroz cijeli njegov život i utječe na mnoge aspekte života pa i na razvoj psihopatologije. Bilo koja smetnja u periodu nastajanja privrženosti između majke i djeteta može rezultirati psihološkim stresom, a samim time povećava se rizik od psihopatoloških oboljenja. (Uytun, Oztop i Esel, 2013).

Za privrženo ponašanje su karakteristična četiri obilježja: uspostavljanje i održavanje fizičke blizine s objektom privrženosti, gledanje prema objektu privrženosti u svrhu postizanja ugone i potvrđivanja, doživljavanje stresa i uznemirenosti kao posljedice razdvajanja od objekta privrženosti i promatranje objekta privrženosti kao pouzdane i sigurne baze koja djetetu omogućuje nesmetano istraživanje okoline (Ainsworth, Blehar, Waters i Wall, 1978, Bowlby, 1982; prema Diamond i Dube, 2000). Ainsworth (1973; prema Wienfield, Sroufe, Egeland i Carlson, 1999) je korištenjem paradigme nepoznate situacije otkrila da djeca drukčije reaguju prilikom odvajanja od objekta privrženosti te na ponovni susret s njim i na temelju toga identificirala je tri različita tipa privrženosti: sigurni (B obrazac), u koji spada oko 65% djece, anksiozno-izbjegavajući (A obrazac), kojeg čini oko 25% djece i ambivalentni ili anksiozno-opirući (C obrazac), koji broji oko 10% djece, dok je kasnije nadodan i četvrti tip, tzv. dezorganizirani tip. Djeca koja spadaju u A obrazac ponašanja, dakle anksiozno-izbjegavajući tip privrženosti, prilikom separacije pokazuje vrlo malu uznemirenost, a prilikom ponovnog susreta s majkom pokazuju izbjegavanje. Nadalje, djecu koja spadaju u B obrazac privrženosti karakterizira sigurnost u istraživanju okoline za vrijeme prisutnosti majke, vrlo velika uznemirenost prilikom odvajanja od majke no majčin povratak izaziva kod njih veliko veselje i radost. I na kraju djecu koja spadaju u C obrazac privrženosti karakterizira iznimno snažna uznemirenost prilikom odvajanja od objekta privrženosti dok povratak majke izaziva kombinaciju reakcija ljutnje i olakšanja (Ainsworth, 1973).

Osim podjele privrženosti autorice Ainsworth, postoje i druge podjele privrženosti, a jedna od najpoznatijih je podjela autorice Bartholomew koja se nadovezuje na podjelu Ainsworthove, međutim, ona je identificirala dva tipa anksiozno-izbjegavajuće privrženosti - onaj koji je motiviran strahom od odbijanja od strane drugih ljudi, tzv. *plašljiva privrženost* i onaj koji je motiviran mehanizmom samodostatnosti, tzv. *odbijajuća privrženost*. Na taj način ona razlikuje četiri tipa privrženosti, a to su: *sigurni tip, zaokupljeni tip, odbijajući tip i plašljivi tip*. Ta četiri tipa privrženosti čine dvije osnovne dimenzije privrženosti: *model o sebi i model o drugima* (Bartholomew i Horowitz, 1991). Ova dva modela nastaju na osnovi iskustva s objektima privrženosti. Model o sebi može biti pozitivan (gledanje na sebe kao na nekog tko zaslužuje ljubav i pažnju) ili negativan

(gledanje na sebe kao na nekog tko ne zaslužuje ljubav). Također, model o drugima može biti pozitivan (osoba gleda na druge kao na one koji su pažljivi i puni ljubavi) ili negativan (osoba gleda na druge kao na osobe koje su nedostupne i nepouzidane) (Bartholomew i Horowitz, 1991). Koristeći mjere samoprocjene privrženosti, Brennan, Clark i Shaver (1998; prema Bretherton i Munholland, 1999) su identificirali dvije bipolarne dimenzije: bliskost-izbjegavanje i sigurnost-anksioznost. Dimenzija anksioznosti je vezana uz potrebu za iznimnom bliskošću i pojačanim strahom od napuštanja dok se dimenzija izbjegavanja kreće od lakog zbližavanja s drugim ljudima do neugode kada odnosi postanu jako bliski. Na dimenziji izbjegavanja koja je usko povezana sa modelom o drugima više rezultate postižu odbijajuće i plašljivo privrženi pojedinci dok na dimenziji anksioznosti koja je povezana sa modelom o sebi više rezultate postižu zaokupljeno i plašljivo privrženi pojedinci (Feeney, 1999).

Prvotna iskustva s objektom privrženosti omogućuju kreiranje tzv. unutarnjih radnih modela, koji predstavljaju određeni oblik dinamičkih i kognitivnih struktura koje upravljaju našim očekivanjima i interpretacijama u odnosima s drugima osobama. Ti radni modeli nastaju putem iskustva djeteta s objektom privrženosti. Oni su toliko važni da djetetu omogućuju predviđanje mogućih događaja na temelju kojih dijete vrši selekciju privrženih ponašanja ovisno o situaciji u kojoj se nalazi. Kada dijete ima takav radni model objekta privrženosti koji mu pruža podršku i brine o njegovim potrebama razvija se sigurna privrženost, a kada takav model ne postoji razvija se nesigurna privrženost (Cassidy, 1999). Ti modeli obavljaju svoje zadatke uglavnom nesvjesno i implicitno. Naša vjerovanja, osjećaji, očekivanja i način interpretacije informacija su dijelom vođeni od strane unutarnjih modela. Oni utječu na našu percepciju i interakcije s novim značajnim drugima. Ono što utječe na ljudske interpersonalne odnose je sadržaj i struktura unutarnjih radnih modela (Nekić i Galić, 2005). Bez obzira na to jesu li unutarnji modeli usklađeni sa stvarnim svijetom, jedan od temeljnih ljudskih motiva jest održavanje koherentnosti i stabilnosti tih modela. Ti radni modeli relativno su stabilni tijekom cjeloživotnog razvoja (Fraley i Shaver, 2000), međutim, u sistemu privrženosti nakon perioda djetinjstva dolazi do dvije značajne promjene. Prva je vezana uz to da mladi u vremenu adolescencije postaju sve više usmjereniji i privrženiji svojim vršnjacima, a roditelji padaju u drugi plan. Ono što predstavlja drugu promjenu jest razvoj ljubavnog odnosa kojeg karakterizira reciprocitet. Privrženost prema romantičnom partneru karakteristika je koja se javlja u kasnoj adolescenciji i mlađoj odrasloj dobi. Unutarnji radni modeli u tom periodu života više su podložni modifikaciji nego što će ikada više biti (Colin, 1996). Za djetinjstvo je

karakteristična tzv. asimetrična privrženost, tj. odnos u kojem jedna osoba daje, a druga prima, dok je za odraslu dob karakteristična recipročna privrženost, tj. oba subjekta u odnosu osiguravaju jedan drugome zaštitu i podršku, tj. i daju i primaju. (Nekić i Galić, 2005). Tip privrženosti igra vrlo veliku ulogu u odrasloj dobi, a ponajviše u domeni socijalnih odnosa. Jedan od aspekata socijalnih odnosa u kojem privrženost ima veliku ulogu je intimnost.

Intimnost

Mnogi istraživači i teoretičari slažu se da je *intimnost* važan aspekt mnogih interpersonalnih odnosa. Postoje mnoge definicije intimnosti (prisnosti), ali većina znanstvenika definira intimnost kao kvalitetu nekog odnosa, kvalitetu interakcije, te kao kvalitetu samih subjekata u odnosu. Kada se govori o njoj kao o kvaliteti samih subjekata onda se ona opisuje kao motivacija, tj. ona reflektira potrebe pojedinca. Prisnost je definirana kao potreba za interpersonalnim odnosom te uzajamnim vrednovanjem. Ukoliko te osnovne potrebe za prisnošću nisu zadovoljene javlja se anksioznost koja može dovesti do razvoja raznih oblika psihopatologije (Vangelisti i Perlman 2006). Nadalje kada se o njoj govori kao o kvaliteti interakcije između subjekata, prisnost je definirana kao razina ravnoteže koja je utemeljena na ponašajnim razmjenama. I na kraju kada se o njoj govori kao o kvaliteti samog odnosa između subjekata onda je ona definirana putem različitih iskustava koje partneri dijele u različitim životnim područjima te se ta iskustva i veze kontinuirano održavaju tijekom vremena (Vangelisti i Perlman, 2006).

Psihološka intimnost ili prisnost je pojam kojim znanstvenici nastoje opisati doživljaje pojedinca da u interpersonalnom odnosu „bude svoj“, tj. da otvoreno, iskreno i bez straha može govoriti o mislima, osjećajima, idejama koje u drugim odnosima ne može iskazati te da može očekivati prihvaćanje, potporu i razumijevanje (Mackey, Diemer i O'Brien, 2000). Često se kao pokazatelj prisnosti koristi razina *samootkrivanja*, tj. otkrivanje informacija koje su najčešće privatne i mogu imati negativne posljedice. Ono što karakterizira doživljaj prisnosti jest uvjerenost pojedinca da se uvijek može pouzdati u dostupnost osobe s kojom njeguje takav odnos kad se javi potreba da komunicira o svojim mislima, osjećajima, idejama te da se pritom može osjećati sigurnim i očekivati da će ga ta osoba i dalje uvažavati, pružati mu potporu i prihvaćati ga kao osobu (Mackey i sur., 2000). Valja naglasiti da se prisnost ne komunicira samo verbalno. Istraživači vrlo često spominju termin *otvorenost komunikacije* koji podrazumijeva neverbalno izražavanje (tzv.

neverbalna otvorenost), otvoreno izražavanje neslaganja ili negativnih osjećaja prema osobi s kojom je ustanovljen prislan odnos (tzv. negativna otvorenost), lakoća i nesmetano izražavanja osjećaja i raspoloženja nasuprot njihovu skrivanju (tzv. emocionalna otvorenost), spremnost i otvorenost da se saslušaju osobne i intimne informacije (tzv. receptivna otvorenost) te cjelokupni dojam o otvorenosti u komunikaciji s partnerom (tzv. otvorenost općeg stila) (Ćubela Adorić, 2005). Neki autori su definirali tzv. „kapacitet za prisnost“ kojeg čine: temeljna usmjerenost na izgradnju intimnih odnosa s drugima, spremnost prihvatanja i toleriranja vrlo snažnih emocija koje mogu biti posljedica takvih odnosa, sposobnost da se tako jaka iskustva i događaji podijele s drugima, sposobnost samootkrivanja, dvosmjerna ili uzajamna recipročnost, osjetljivost na emocije druge osobe i briga za dobrobit i blagostanje drugog. „Kapacitet za prisnost“ je univerzalno postignuće adolescencije i ono se počinje realizirati usporedno sa intenzivnim razvojem identiteta, u obliku stvaranja prisnih odnosa izvan obitelji (Collins i Sroufe, 1999).

Reis i Shaver (1988) su razvile tzv. *model prisnosti* koji stavlja naglasak na dvije temeljne komponente prisnosti: prva je već spomenuta komponenta *samootkrivanja*, a druga je *partnerova responzivnost* koja podrazumijeva različita ponašanja (otkrivanje, ekspresiju emocija) kojim slušatelj potvrđuje da suosjeća sa potrebama i željama govornika u interakciji (Miller i Berg, 1984). Da bi govornik interakciju doživio kao intimnu on mora partnerovu reakciju percipirati kao brigu, razumijevanje i potvrđivanje od strane partnera (Reis i Shaver, 1988). Intimnost je posljedica procesa u kojem govornik iznosi različite informacije o sebi, verbalne i neverbalne, dok je zadatak slušatelja dati povratnu informaciju na način da iznosi osobne informacije, da pokaže emocije i druga prikladna ponašanja (Reis i Shaver, 1988). Mnogi istraživači razlikuju dvije vrste samootkrivanja: činjenično i emocionalno. Iznošenje osobnih informacija i činjenica predstavlja činjenično samootkrivanje dok iznošenje osobnih stavova, mišljenja i emocija predstavlja emocionalno samootkrivanje (Reis i Shaver, 1988). Iako obje spomenute vrste podrazumijevaju iznošenje intimnih informacija, emocionalno samootkrivanje uže je povezano sa identitetom osobe (Reis i Patrick, 1996). Emocionalno samootkrivanje predstavlja višu razinu prisnosti budući da ono omogućava slušateljevu podršku govornikovom selfu (Reis i Shaver, 1988). Intimnost predstavlja dijadni odnos koji je pod utjecajem *individualnih, interakcijskih i relacijskih varijabli* (Laurenceau i Kleinman 2006). Kada se govori o *individualnoj razini*, onda intimnost obično predstavlja razlike u mogućnostima pojedinaca da razviju i održe bliski dijadni odnos. Jedna od varijabli koja bi mogla biti rezultat razlika u ovim mogućnostima jest i privrženost. Naime, već je ranije u

tekstu spomenuta važnost razvoja privrženosti između djeteta i objekta privrženosti i njegov utjecaj na odnose s drugim ljudima tijekom cijeloga života (Bowlby, 1969). Nadalje, ponašanja kojima je cilj uspostavljanje i ohrabrivanje intimnih dijadnih odnosa predstavljaju *interakcijsku razinu* prisnosti. Tri najvažnija ponašanja na ovoj razini su *samootkrivanje*, *responzivnost* i *percipirana partnerova responzivnost* (Laurenceau i Kleinman, 2006). Altman i Taylor (1973) u svojoj *teoriji socijalne penetracije* ističu samootkrivanje kao najvažniju karakteristiku intimnog dijadnog odnosa. Ono što rezultira većom intimnošću u dijadnom odnosu je *dubina* i *širina* samootkrivanja. Što je veća širina, odnosno broj tema o kojima partneri komuniciraju, te dubina, odnosno razina osobne važnosti teme, to je veća i intimnost u interpersonalnom odnosu. Za dobar i intiman interpersonalan odnos nužno je *recipročno samootkrivanje* jer ako odnos nije recipročan odnosno dvosmjernan vrlo teško će doći do uspostavljanja intimnog odnosa. Međutim, mnogi istraživački radovi pokazuju da je intimnost mnogo više od samootkrivanja (Reis i Shaver, 1988; Laurenceau, Feldman Barret i Pietromonaco, 1998). Druga važna komponenta je *responzivnost*. Kada nedostaje responzivnosti u interpersonalnom odnosu vrlo vjerojatno je da će taj odnos izgubiti na intimnosti. Razlog tome je taj što kad jedna osoba otkriva informacije o sebi ona je u tom trenutku ranjiva (Derlega, Metts, Petronio i Margulis, 1993) i ako druga osoba u odnosu ne pokaže brigu i razumijevanje za govornika u trenutku njegova samootkrivanja, govornik procjenjuje tu osobu kao onu s kojom ona ne može uspostaviti intiman dijadni odnos. Neki istraživači su utvrdili pozitivnu povezanost između responzivnosti i interpersonalne privlačnosti i komunikacije (Davis, 1982). Treća komponenta je *percipirana responzivnost partnera* koja je definirana kao proces u kojem oba partnera u dijadnom odnosu vjeruju da ovaj drugi razumije i podržava važna obilježja identiteta ovog prvog (Reis, Clark i Holmes, 2004). Relacijska razina prisnosti odnosi se na kvalitetu odnosno povezanost u dijadnom odnosu. Prema nekim autorima nju ne čini samo interakcija u dijadnom odnosu nego i mnogo druge varijable su tu uključene koje su nužne za kvalitetan dijadni odnos (Waring, 1984). Mnogi istraživači se slažu da intiman i podržavajući odnos ima značajan utjecaj na fizičku i mentalnu dobrobit pojedinca (Cohen i Syme, 1985). Intiman interpersonalan odnos u adolescenciji i mlađoj odrasloj dobi ima značajnu ulogu u emocionalnoj integraciji (Erikson, 1963). S druge strane nedostatak intimnog dijadnog odnosa može biti značajan prediktor stresa. Potreba za intimnošću se javlja u adolesenciji i ako se ta potreba ne zadovolji u kvalitetnom interpersonalnom odnosu kroz prijateljstvo to može rezultirati osjećajem depresije, usamljenosti i otuđivanja (Sullivan, 1953, prema Buhrmester, 1990). Nadalje, mladi koji ne uspiju uspostaviti i

održati kvalitetne interpersonalne odnose mogu na taj način izgubiti podršku i razumijevanje koji su nužni u periodu stvaranja identiteta pojedinca, tj, periodu adolescencije (Buhrmester i Furman, 1987). Osim spomenutih problema, nedostatak intimnog interpersonalnog odnosa je povezan sa narušenim mentalnim zdravljem, poremećajima ličnosti i, općenito, lošijom prilagodbom pojedinca (Firestone i Catlett, 1999).

Prijateljstvo

Prijateljstva su vrlo važan aspekt cijelog našeg života, od djetinjstva preko odrasle dobe pa sve do starosti. Tijekom vremena dolazi do promjena u kvaliteti i prirodi prijateljstva. Značenje i ciljevi prijateljstva su različiti u različitim razvojnim fazama, a razvojna perspektiva prijateljstva omogućuje razumijevanje tih značenja i ciljeva (Majors, 2012). Prijateljstvo se može definirati kao interpersonalni dijadni odnos kojeg karakterizira prisnost, recipročnost i blizina (Bagwell i Schmidt, 2011). Prisno prijateljstvo definirano je vrlo različitim dimenzijama koju su međusobno povezane: osjetljivost i poznavanje, davanje i dijeljenje, ekskluzivnost u prijateljstvu, iskrenost i spontanost, zajedničke aktivnosti, privrženost, povjerenje i odanost te nametanje. Prema nekim autorima (Mendelson i Aboud, 1999) postoji šest funkcija prijateljstva, a to su: *intimnost* koja se odnosi na stvaranje atmosfere u kojoj osobe mogu otvoreno i iskreno iznijeti svoje misli i osjećaje, *emocionalna sigurnost* koja se odnosi na pružanje podrške u stresnim situacijama, *pomaganje* koje se odnosi na pružanje bilo kakve vrste pomoći ili savjeta kako bi se zadovoljile potrebe partnera u interpersonalnom odnosu, *pouzdan savezništvo* koje se odnosi na odanost i dostupnost partnera; *poticajno drugarstvo* koje se odnose na zajedničko bavljenje aktivnostima koje su zabavne i ispunjavajuće te *samopotvrđivanje* koje se odnosi na percepciju prijatelja kao osobe koja razumije i pruža potporu pojedincu u dijadnom odnosu te na taj način potvrđuje i prihvaća identitet osobe. Većina istraživača smatra da su prijateljstva u djetinjstvu i adolescenciji nužna za uspostavljanje kvalitetnih interpersonalnih odnosa u odrasloj dobi (Sullivan, 1953). Prijatelji mogu pružiti značajnu razinu podrške i od velike su važnosti, pogotovo u stresnom razdoblju života (Bagwell, Schmidt, Newcomb i Bukowski, 2001). Prijateljstvo predstavlja jedan od najvažnijih oblika socijalizacije kod adolescenata i mladih odraslih osoba. Socijalna podrška od prijatelja im je skoro jednako važna kao i odnosi s članovima obitelji. Prijateljstva su važna

za razvoj socijalne kompetencije pojedinca i uspostavljanje interpersonalnih odnosa tijekom cijeloga života (Collins i Madsen, 2006).

Spolne razlike u istospolnim prijateljstvima

Rezultati istraživanja konzistentno potvrđuju postojanje značajnih spolnih razlika između istospolnih prijateljstava. Utvrđeno je da mladići postižu značajno niže rezultate na skalama prisnosti u prijateljstvu od djevojaka (Grozđanić, 2006). Također, prijateljstvo između djevojaka više stavlja naglasak na samootkrivanje, tj. razgovor o problemima i temama koje su intimne prirode, zadovoljavanje potreba emocionalnog karaktera te međuzavisnost u odnosu. Mladići stavljaju puno manji naglasak na emocije te, čak i ako pričaju s prijateljima o intimnim stvarima, to nije ni približno intimno kao kod djevojaka. Muška prijateljstva su vrlo često usmjerena na kompetitivnost, (tj. natjecateljskog su karaktera), drugarstvo, kontrolu i sklonija su konfliktima. Oni se druže u većim grupama za razliku od djevojaka i orijentirani su na zajedničke aktivnosti, i za većinu mladića takav oblik druženja predstavlja određeni stupanj prisnosti (Galambos, 2004). Glavne teme muških prijateljstava su sport, automobili i igrice (Fasteau, 1975). Kroz povijest se na mušku spolnu ulogu uvijek gledalo kao na simbol niske razine intimnosti, a na taj način i sprječavanje ranjivosti u prijateljstvu (Prager, 1995). Svaki čin izražavanja bilo kakvih slabosti, tj. emocija i prihvaćanja i uvažavanja emocija, tj. intimnosti od strane drugog muškarca predstavljao je vrlo neugodnu situaciju za muškarce (Eisler, 1995). Međutim, istraživanja pokazuju značajnu razinu prisnosti u muškom prijateljstvu ako se radi o najboljim prijateljima. U takvoj situaciji muškarac ima povjerenje u drugog muškarca i otkriva svoje intimne misli i osjećaje ne mareći pritom na podložnost ranjivosti (Bowman, 2008).

Dosadašnja istraživanja su pokazala da su ljudi koji su razvili sigurnu privrženost prisniji u svojim interpersonalnim odnosima od ljudi koji su razvili ambivalentnu ili izbjegavajuću privrženost (Kobak i Hazan, 1991).

CILJ: Ispitati odnos između dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) i prisnosti u muškim prijateljstvima.

PROBLEMI:

1) Ispitati kakva je povezanost dimenzija privrženosti u prijateljskim vezama (anksioznost i izbjegavanje) i prisnosti u muškim prijateljstvima.

2) Ispitati postoje li razlike u prisnosti u odnosu s najboljim prijateljem i u odnosu s manje bliskim prijateljem.

HIPOTEZE:

1) Na temelju dosadašnjih istraživanja može se pretpostaviti da će postojati negativna povezanost između dimenzija privrženosti u prijateljskim vezama (anksioznost i izbjegavanje) i prisnosti u muškim prijateljstvima.

2) Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja može se pretpostaviti da će postojati značajna razlika u prisnosti između odnosa s najboljim prijateljem i odnosa s manje bliskim prijateljem. Sudionici koji procjenjuju svoj odnos s najboljim prijateljem trebali bi izvještavati o prisnijem odnosu nego oni sudionici koji procjenjuju svoj odnos s manje bliskim prijateljem.

METODA

Ispitanici: studenti Sveučilišta u Zadru, Rijeci, Splitu i Zagrebu (N=74). Radi se o populaciji između 18 i 25 godina (prosječna dob je 21 godina). Uzorak čine samo muškarci. Korištena je tehnika snježne grude, tj. nekoliko ispitanika je prosljedilo upitnike ostalim ispitanicima.

Mjerni instrumenti: *Brennanov Inventar iskustava u bliskim vezama* čine skala anksioznosti (strah od odbijanja ili napuštanja) i skala izbjegavanja (doživljaj neugode zbog bliskosti i ovisnosti o drugima). Radi se o skali samoprocjene od 36 čestica kojom se može ustanoviti rezultat sudionika na te dvije ortogonalne dimenzije, te tip privrženosti sudionika na osnovi kombinacije rezultata na dimenzijama. Ovaj instrument se smatra

do danas najboljom mjerom privrženosti u odrasloj dobi. Međutim, u ovom istraživanju je korištena adaptirana verzija Brennanovog inventara iskustava u bliskim vezama autorica Kamenov i Jelić koji sa sastoji od 18 čestica, 9 čestica za dimenziju anksioznosti i 9 čestica za dimenziju izbjegavanja. Neparne čestice se odnose na dimenziju izbjegavanja, a parne na dimenziju anksioznosti.

Skala prisnosti u prijateljstvu (PUP) korištena je za mjerenje prisnosti u muškom prijateljstvu. Korištena je adaptirana verzija koju je u originalu konstruirala Ruth Sharabany 1974. godine. Originalna verzija skale obuhvaća osam dimenzija prijateljstva: iskrenost i spontanost, osjetljivost i poznavanje, privrženost, isključivost, davanje i dijeljenje, nametanje, zajedničke aktivnosti te povjerenje i odanost. Adaptaciju skale za našu populaciju načinile su Lacković-Grgin i Valčić 2000. godine. Faktorskom analizom dobivena su tri faktora prisnosti u prijateljstvu: poznavanje i dijeljenje, privrženost te povjerenje i odanost.

Postupak: Podaci su prikupljeni individualno, tijekom veljače 2014. g. Svakom ispitaniku su upitnici poslani elektroničkom poštom. Ispitanici, nakon ispunjavanja zaprimljenih upitnika su, također elektroničkom poštom, slali upitnike natrag. Poslano je 90 upitnika, a vraćeno ih je 74. 45 ispitanika je ispunjavalo *Inventar iskustva u bliskim vezama* za ciljnu osobu (najbolji prijatelj) te *Skalu prisnosti u prijateljstvu (PUP)*, a drugih 45 je ispunjavalo *Inventar iskustva u bliskim vezama* za ciljnu osobu (manje blizak prijatelj) te *Skalu prisnosti u prijateljstvu (PUP)*. Na taj način su formirane dvije nezavisne skupine koje su ispunjavale različite verzije *Inventara iskustva u bliskim vezama*, tj, dana im je drugačija uputa. Na kraju su prikupljeni upitnici 42 ispitanika iz skupine kojoj je ciljna osoba bila najbolji prijatelj te upitnici 32 ispitanika iz skupine kojoj je ciljna osoba bila manje blizak prijatelj. Ostali nisu vratili upitnike natrag.

REZULTATI

Tablica 1 Zastupljenost pojedinog tipa privrženosti u prijateljskom odnosu ($N=74$).

Tipovi privrženosti	Prijatelj (N)
Sigurna privrženost	63
Zaokupljena privrženost	7
Plašljiva privrženost	1
Odbijajuća privrženost	3

Kako bi ispitali povezanost dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje), a ne tipova privrženosti (sigurni, zaokupljeni, plašljivi i odbijajući) koji sačinjavaju te dimenzije i faktora prisnosti u prijateljstvu izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije.

Tablica 2 Prikaz rezultata Pearsonovog koeficijenta povezanosti dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) i faktora prisnosti (poznavanje i dijeljenje, prisnost u prijateljstvu, povjerenje i odanost) ($N=74$).

Dimenzije privrženosti	Faktor prisnosti	r	r_0	r_1
Anksioznost	Poznavanje i dijeljenje	- .08	-0,20	0,32
	Prisnost u prijateljstvu	.25*	0,20	0,57*
	Povjerenje i odanost	- .08	-0,20	0,23
Izbjegavanje	Poznavanje i dijeljenje	- .25*	-0,53*	0,14
	Prisnost u prijateljstvu	- .00	-0,16	0,29
	Povjerenje i odanost	- .18	-0,40*	0,08

* $p < .05$

Nakon provedene statističke analize utvrđeno je postojanje statistički značajne, niske pozitivne povezanosti između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu ($r(72) = .25$; $p < .05$). Ta povezanost ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji anksioznosti, imaju veću prisnost u svojim prijateljstvima. Nadalje, utvrđena je statistički značajna, niska negativna povezanost između dimenzije izbjegavanja i faktora poznavanja i dijeljenja ($r(72) = - .25$; $p < .05$). Ta povezanost ukazuje na mogućnost da

prijateljstva onih pojedinaca koji su više na dimenziji izbjegavanja posjeduju manje međusobnog poznavanja i dijeljenja. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između dimenzije anksioznosti i faktora poznavanja i dijeljenja ($r(72) = -.08; p > .05$), dimenzije anksioznosti i faktora povjerenja i odanosti ($r(72) = -.08; p > .05$), dimenzije izbjegavanja i faktora prisnosti u prijateljstvu ($r(72) = -.00; p > .05$), dimenzije izbjegavanja i faktora povjerenja i odanosti ($r(72) = -.18; p > .05$).

Također, izračunate su korelacije između dimenzija privrženosti i faktora prisnosti u prijateljstvu za svaku skupinu posebno, tj. za skupinu koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem i skupinu koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem. U skupini koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem dobivena je statistički značajna, umjerena negativna korelacija između dimenzije izbjegavanja i faktora poznavanja i dijeljenja ($r(40) = -.53; p < .05$) te statistički značajna, umjerena negativna korelacija između dimenzije izbjegavanja i faktora povjerenja i odanosti ($r(40) = -.40; p < .05$). To ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji izbjegavanja, u svojim odnosima s najboljim prijateljima, imaju manje povjerenja i odanosti te poznavanja i dijeljenja. Ostale korelacije nisu statistički značajne. U skupini koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem dobivena je statistički značajna, umjerena pozitivna korelacija između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu ($r(30) = .57; p < .05$). To ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji anksioznosti, u svojim odnosima s manje bliskim prijateljima izvještavaju o većoj prisnosti u prijateljstvu. Ostale korelacije nisu statistički značajne.

Kako bi ispitali značajnost razlika u prisnosti između skupine koja je procjenjivala svoj odnos s najboljim prijateljem i skupine koja je procjenjivala svoj odnos s manje bliskim prijateljem korišten je t - test za nezavisne grupe.

Tablica 3 Prikaz rezultata t - testa za ispitivanje značajnosti razlika u prisnosti između skupine koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem i skupine koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem ($N=74$).

Faktori prisnosti	Skupine		t - test
	Skupina 0	Skupina 1	

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
Poznavanje i dijeljenje	54.33	8.57	37.87	7.90	8.46*
Prisnost u prijateljstvu	28.76	5.16	22.18	6.21	4.96*
Povjerenje i odanost	48.04	5.84	36.03	7.68	7.64*

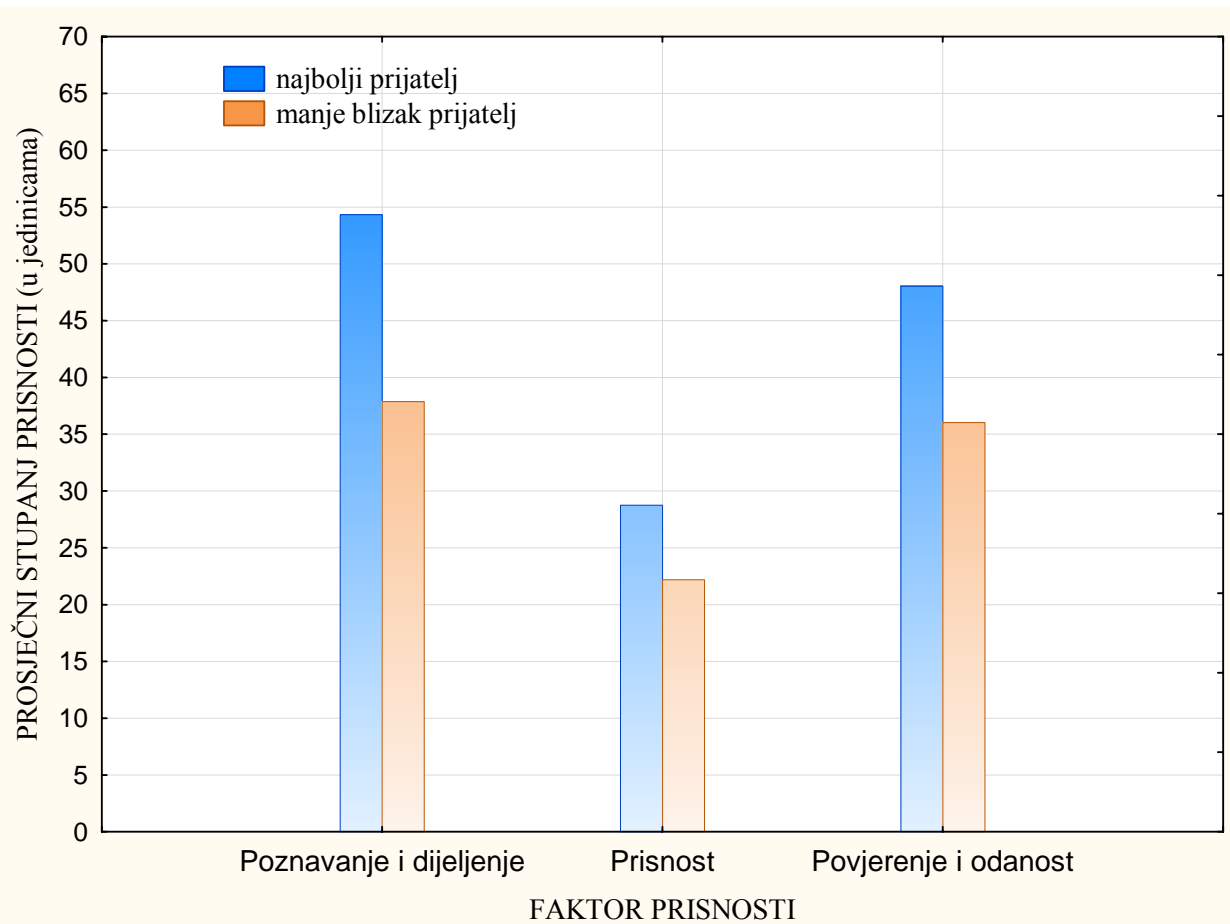
* $p < .05$

Legenda za skupine:

Skupina 0 = skupina koja je procjenjivala svoj odnos s najboljim prijateljem

Skupina 1 = skupina koja je procjenjivala svoj odnos s manje bliskim prijateljem

Nakon provedene statističke analize utvrđeno je postojanje statistički značajne razlike u prisnosti između dviju skupina na sva tri faktora prisnosti (faktor poznavanja i dijeljenja ($t(72) = 8.46; p < .05$), faktor prisnosti u prijateljstvu ($t(72) = 4.96; p < .05$), faktor povjerenja i odanosti ($t(72) = 7.64; p < .05$). Skupina koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem imala je značajno veći stupanj poznavanja i dijeljenja ($M=54.33, SD=8.57$), prisnosti u prijateljstvu ($M=28.76, SD=5.16$) te povjerenja i odanosti ($M=48.04, SD=5.84$) u svom prijateljstvu nego skupina koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem ($M=37.87, SD=7.90; M=22.18, SD=6.21; M=36.03, SD=7.68$).

Slika 1. Prosječne vrijednosti stupnjeva prisnosti u tri faktora prisnosti u prijateljstvu između dviju skupina - između skupine koja je procjenjivala svoj odnos s najboljim prijateljem i skupine koja je procjenjivala svoj odnos s manje bliskim prijateljem.

RASPRAVA

Stil privrženosti ima veliku ulogu u osobnom i socijalnom životu pojedinca. On utječe na njegov kognitivni razvoj, strategije suočavanja sa stresom, profesionalne odnose te na njegovo fizičko i psihičko zdravlje (Uytun, Oztop i Esel, 2013). Na početku statističke analize podataka izračunata je zastupljenost pojedinog tipa privrženosti u prikupljenom uzorku radi utvrđivanja konzistentnosti u zastupljenosti tipova privrženosti sa prethodnim istraživanjima. U tu svrhu su rezultati dobiveni na Brennanovom inventaru iskustva u bliskim vezama izraženi na dvije postojeće dimenzije: anksioznost i izbjegavanje. Kombinacija rezultata koji proizlaze iz te dvije dimenzije čini jedan od četiri moguća tipa privrženosti. Zastupljenost pojedinog tipa privrženosti kod 74 sudionika je prikazana u Tablici 1. Nakon izračunavanja rezultata za svakog pojedinog sudionika dobiveni su rezultati konzistentni sa rezultatima koje su dobile autorice Kamenov i Jelić (2003). Najveći broj sudionika je sigurno privržen u svojim prijateljstvima. Nadalje, slijede zaokupljeni tip pa odbijajući, i na koncu, plašljivi tip privrženosti koji se pojavljuje najrjeđe.

Intimnost je jedan od temeljnih faktora koji omogućuje razlikovanje pravog prijateljstva od ostalih interpersonalnih odnosa (Entralgo, 1985). Neka istraživanja koja su provedena na populaciji odraslih pojedinaca pokazala su da faktori poput odanosti, emocionalne potpore, drugarstva, ljubavi, brige i bliskosti pomažu u održavanju interpersonalne intimnosti (Davis i Todd, 1985; Wright, 1985).

Prvi postavljeni problem je bio ispitati povezanost dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) u prijateljskim vezama i prisnosti u muškim prijateljstvima. Kako bi odgovorili na taj problem, prilikom statističke obrade korišten je Pearsonov koeficijent korelacije kojim je utvrđeno postojanje statistički značajne niske pozitivne povezanosti između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu (vidi Tablicu 2). Ta povezanost ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji anksioznosti, imaju veću prisnost u svojim prijateljstvima. Međutim, nije utvrđena statistički značajna povezanost između dimenzije anksioznosti i faktora poznavanja i dijeljenja te dimenzije anksioznosti i faktora povjerenja i odanosti (vidi Tablicu 2). Dobivena statistički značajna niska pozitivna povezanost između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu može se eventualno objasniti činjenicom da visoko anksiozni pojedinci općenito izvještavaju o intimnijim i kvalitetnijim interakcijama s

osobama s kojima se osjećaju sigurnije dok, općenito, izvještavaju o svakodnevnim interakcijama niske kvalitete s ostalim ljudima (Mikulincer i Shaver, 2007). Za pretpostaviti je da su sudionici ovog istraživanja, dok su rješavali upitnik mislili na prijateljstva sa bliskim osobama jer i druga istraživanja pokazuju da uglavnom ispitanici u upitnicima izvještavaju o prijateljskim odnosima s bliskim osobama. Ovom rezultatu u prilog ide i činjenica da se pojedinci koji su visoko na dimenziji anksioznosti dublje samootkrivaju u svojim vezama (Mikulincer i Shaver, 2007). Dobivene niske negativne povezanosti između dimenzije anksioznosti i faktora poznavanja i dijeljenja te faktora povjerenja i odanosti se mogu objasniti time da su neka istraživanja pokazala da pojedinci koji su visoko na dimenziji anksioznosti otkrivaju više negativnih informacija o sebi te su manje iskreni što može rezultirati manjkom povjerenja, dijeljenja, odanosti, a time i međusobnog poznavanja u odnosu (Ružić, 2006). Taj manjak iskrenosti i otkrivanja negativnih informacija o sebi može biti posljedica toga što pojedinci koji su visoko na anksioznosti misle da ne zavrjeđuju ljubav i strahuju od toga da im objekt privrženosti neće biti dostupan u vrijeme kad im je potreban (Vangelisti i Perlman, 2006). Također, ovim rezultatima može pridonijeti i osjećaj ranjivosti te ljutnja na neresponzivne partnere koja također karakterizira pojedince koji su visoko na dimenziji anksioznosti i koja može narušiti faktore intimnosti u prijateljstvu (Bartholomew i Horovitz, 1991).

Nadalje, utvrđena je statistički značajna negativna niska povezanost između dimenzije izbjegavanja i faktora poznavanja i dijeljenja (vidi Tablicu 2). Ta povezanost ukazuje na mogućnost da prijateljstva onih pojedinaca koji su više na dimenziji izbjegavanja posjeduju manje međusobnog poznavanja i dijeljenja, međutim, nije utvrđena statistički značajna povezanost između dimenzije izbjegavanja i faktora prisnosti u prijateljstvu te dimenzije izbjegavanja i faktora povjerenja i odanosti (vidi Tablicu 2). Dobiveni rezultati se mogu objasniti činjenicom da pojedinci koji su visoko na dimenziji izbjegavanja imaju manje vjerojatnosti da se upuste u ponašanja koji su povezani s prisnošću, npr. samootkrivanje (Kobak i Hazan, 1991). Oni također izvještavaju o nižim razinama potrebe za bliskošću, o višim razinama potrebe za udaljenošću te se manje samootkrivaju (Fenney, 1999). Nadalje, oni koji su razvili takav stil privrženosti se lako razočaraju i vrlo su osjetljivi i zato izbjegavaju bliskost (Uytun, Oztop i Esel, 2013). Također, u prilog ovome ide i činjenica da ljudi koji posjeduju izbjegavajući tip privrženosti nisu voljni dijeliti svoje intimne misli i osjećaje s drugima budući da to zapravo predstavlja oblik prisnosti i intimnosti od koje oni zaziru pa čak i u slučaju vrlo bliskih odnosa. Njihova emocionalna neekspresivnost i odbojnost prema samootkrivanju

posljedica su nedostatka povjerenja u druge. Više vole skrivati osobne informacije (Mikulincer i Shaver, 2007). Ono što takve pojedince karakterizira jest emocionalna distanca, tj. oni ne vjeruju u dobronamjernost partnera (Vangelisti i Perlman 2006). Međutim, osim općenite povezanosti između dimenzija privrženosti i faktora prisnosti u prijateljstvu, izračunata je i njihova povezanost za svaku skupinu posebno (Tablica 2). Kod skupine koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem utvrđeno je postojanje statistički značajne, umjerene negativne korelacije između dimenzije izbjegavanja i faktora poznavanja i dijeljenja te postojanje statistički značajne, umjerene negativne korelacije između dimenzije izbjegavanja i faktora povjerenja i odanosti (Tablica 2). To ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji izbjegavanja, u svojim odnosima s najboljim prijateljima, imaju manje povjerenja i odanosti te poznavanja i dijeljenja. Ovaj rezultat je u skladu s rezultatima prethodno navedenih istraživanja po pitanju dimenzije izbjegavanja. Ostale korelacije nisu bile statistički značajne (Tablica 2). Nadalje, što se tiče skupine koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem, utvrđeno je postojanje statistički značajne, umjerene pozitivne korelacije između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu (Tablica 2). To ukazuje na mogućnost da oni pojedinci koji su više na dimenziji anksioznosti, u svojim odnosima s manje bliskim prijateljima izvještavaju o većoj prisnosti u prijateljstvu. Ovaj rezultat nije konzistentan sa rezultatima prethodnih istraživanja budući da istraživanja pokazuju da pojedinci, koji su visoko na dimenziji anksioznosti imaju intimnije i kvalitetnije interakcije samo s osobama s kojima se osjećaju sigurnije, dok su im interakcije s drugim ljudima niske kvalitete, a manje blizak prijatelj bi svakako trebao spadati u ovu drugu kategoriju (Mikulincer i Shaver, 2007). Ostale korelacije nisu bile statistički značajne (Tablica 2).

Drugi postavljeni problem je bio ispitati razlike u prisnosti između odnosa s najboljim muškim prijateljem i odnosa s manje bliskim muškim prijateljem. Važnost i značenje konstrukta istospolnog prijateljstva tijekom cjeloživotnog razvoja dobro je zabilježen i objašnjen (Hartup i Stevens, 1997). Kako bi odgovorili na drugi problem, prilikom statističke obrade korišten je t - test za nezavisne grupe kojim je utvrđeno postojanje statistički značajne razlike u prisnosti između dviju skupina na sva tri faktora prisnosti (faktor poznavanja i dijeljenja, faktor prisnosti u prijateljstvu, faktor povjerenja i odanosti). Skupina koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem imala je značajno veći stupanj poznavanja i dijeljenja, prisnosti u prijateljstvu te povjerenja i odanosti u svom prijateljstvu nego skupina koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem (vidi Tablicu 3). Također, grafički prikaz jasno demonstrira značajnost razlika između dviju

grupa u sva tri faktora prisnosti (vidi Sliku 1). Prije samog pojašnjenja rezultata valja napomenuti da su, općenito, rezultati na temu istraživanja muških prijateljstava, a pogotovo kada su u pitanju najbolji prijatelji, poprilično nekonzistentni. Naime, istraživanja pokazuju da su muška prijateljstva odnosi u kojima nedostaje emocionalne intimnosti budući da je poznata činjenica da su muškarci inače manje emocionalno ekspresivni (Lewis, 1978). Neki autori smatraju da muškarci na taj način žele zadržati svoju slobodu i moć u odnosu s drugima, a i na taj način izbjegavaju ranjivost (Sattel, 1976). Većina muškaraca gleda na prisnost u muškim prijateljstvima kao na nešto nefunkcionalno i povezano sa slabostima (Fasteau, 1975). Muškarci u svojim odnosima s drugim muškarcima ne vole pričati o intimnim temama kao što su ljubav i usamljenost nego preferiraju pričanje o hobijima, omiljenim sportovima i nekakvim zajedničkim aktivnostima jer na taj način oni izbjegavaju međusobno suočavanje po pitanju intimnih tema (Morgan, 1976). Razlog tome je muška rodna uloga, tj. socijalizacijski utjecaji koji su odgovorni za ograničenost u emocionalnom razmjenjivanju (David i Brannon, 1976). Jedan od razloga koji se vrlo često spominje u literaturi kao onaj koji ograničava razvoj prisnosti u muškim prijateljstvima je homofobija, tj. strah od homoseksualnosti (Fasteau, 1975; David i Brannon, 1976). U skladu sa svojom maskulinom ulogom muškarac ne bi smio posjedovati niti jednu žensku osobinu, tj. osobinu koja se ne uklapa u stereotipe o muškoj rodnoj ulozi (David i Brannon, 1976).

Međutim, neka druga istraživanja pokazuju da iako je većina muških prijateljstava orijentirana na dijeljenje zajedničkih aktivnosti, ona prijateljstva s nekoliko bliskih ili s najboljim prijateljem su orijentirana i na značajnu razinu intimnosti o kojoj muškarci izvještavaju da im je iznimno važna u takvim odnosima (Komarovsky, 1976). Muškarci se općenito ne vole samootkrivati osim ako se ne radi o odnosu s nekim jako bliskim prijateljem. U takvom odnosu, unutar muškog prijateljstva, samootkrivanje može dovesti do porasta percepcije bliskosti interpersonalnog odnosa. Jedna od karakteristika prijateljstva s najboljim prijateljem u odnosu na prijateljstva s ostalim osobama je ekskluzivnost i istraživanja uglavnom pokazuju da je odnos s najboljim prijateljem puno prisniji nego odnos s drugima (Newcomb i Bagwell, 1995). Iako su ovdje navedena istraživanja koja idu u prilog dobivenim rezultatima, valja napomenuti, kao što je ranije navedeno, da su rezultati nekonzistentni odnosno da postoji čitav niz istraživanja koja pokazuju da muškarci, čak i slučaju najboljih prijatelja, izbjegavaju oblike prisnosti koji ugrožavaju njihovu maskulinu rodnu ulogu, tj. socijalizacijski utjecaji i homofobija su faktori koji ograničavaju intimnost u muškim prijateljstvima.

Ovo istraživanje ima i nekoliko ograničenja i nedostataka, prije svega, ovdje se radi o malom broju sudionika, samo njih 74. Buduća istraživanja zasigurno bi trebala biti provedena na većem, ali i drugačijem uzorku, tj. bilo bi poželjno da uzorak čini različite dobne skupine, a ne samo populacija studenata kao što je slučaj u ovom istraživanju. Također, problematičan je i način provođenja ispitivanja tj. rješavanja upitnika. Naime, upitnik je sudionicima poslan na ispunjavanje putem društvenih mreža i upitno je da li su to sudionici (studentska populacija) rješavali ili je netko umjesto njih rješavao upitnik. Nadalje, budući da se radi o sudionikovoju procjeni, problematična može biti pristranost sudionika ili nemogućnost da adekvatno procijeni različite aspekte bliskog odnosa. Jedno od ograničenja istraživanja je i to što je dio istraživanja korelacijske prirode, a to onemogućuje zaključivanje, tj. na temelju takvih podataka ne možemo govoriti o uzročno - posljedičnom odnosu među varijablama.

ZAKLJUČAK

Istraživanje je provedeno na 74 ispitanika u dobi od 18 do 25 godina. Rezultati zastupljenosti pojedinog tipa privrženosti pokazuju da je najveći broj sudionika sigurno privržen u svojim prijateljstvima. Nadalje, slijede zaokupljeni tip pa odbijajući, i na koncu, plašljivi tip privrženosti koji se pojavljuje najrjeđe.

Ispitivanje povezanosti dimenzija privrženosti (anksioznost i izbjegavanje) u prijateljskim vezama i prisnosti u muškim prijateljstvima pokazalo je postojanje statistički značajne niske pozitivne povezanosti između dimenzije anksioznosti i faktora prisnosti u prijateljstvu. Nadalje, utvrđena je statistički značajna negativna niska povezanost između dimenzije izbjegavanja i faktora poznavanja i dijeljenja. Nije utvrđena statistički značajna povezanost između dimenzije anksioznosti i faktora poznavanja i dijeljenja, dimenzije anksioznosti i faktora povjerenja i odanosti, dimenzije izbjegavanja i faktora prisnosti u prijateljstvu, dimenzije izbjegavanja i faktora povjerenja i odanosti.

Ispitivanje razlika u prisnosti između odnosa s najboljim prijateljem i odnosa s manje bliskim prijateljem pokazalo je postojanje statistički značajne razlike u prisnosti između dviju skupina na sva tri faktora prisnosti (faktor poznavanja i dijeljenja, faktor prisnosti u prijateljstvu i faktor povjerenja i odanosti). Skupina koja je procjenjivala odnos s najboljim prijateljem imala je značajno veći stupanj poznavanja i dijeljenja, prisnosti u prijateljstvu te povjerenja i odanosti u svom prijateljstvu nego skupina koja je procjenjivala odnos s manje bliskim prijateljem.

LITERATURA:

- Ainsworth, M. D. S. (1973). Patterns of infant - mother attachment as related to maternal care: Their early history and their contribution to continuity. U: D. Magnusson, V. Allen (ur.). *Human development: An interactional perspective*. New York: Academic Press.
- Altman, I. i Taylor, D. A. (1973). *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Bagwell, C. L. i Schmidt, M. E. (2011). The friendship quality of overtly and relationally victimized children. *Merril-Palmer Quarterly*, 57, 158-185.
- Bagwell, C. L., Schmidt, M. E., Newcomb, A. F. i Bukowski, W. M. (2001). Friendship and peer rejection as predictors of adult adjustment. U: D. W. Nangle i C. A. Erdley (ur.). *The role of friendship in psychological adjustment*. 25-49. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Bartholomew, K. i Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. 1, Attachment*, London: Hogarth Press.
- Bowman, J. M. (2008). Gender role orientation and relational closeness: Self-disclosive behavior in same-sex male friendships. *The Journal of Men's Studies*, 16, 316-330.
- Bretherton, I. i Munholland, K. A. (1999). Internal working models revisited. U: J. Cassidy i P.R. Shaver (ur.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. 89-111. New York: Guilford Press.
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child development*, 61, 1101-1111.
- Buhrmester, D. i Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child development*, 58, 1101-1113.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. U: Cassidy, J., Shaver, P. R. (ur.). *Handbook of attachment: Theory, research and clinical implications*. New York: The Guilford Press, 3-20.
- Cohen, S. i Syme, S. L. (1985). *Social support and health*. Orlando, FL: Academic Press.

- Colin, V. L. (1996). *Human attachment*. New York: McGraw Hill.
- Collins, W. A., Madsen, S. D. (2006). Personal relationships in adolescence and early adulthood. U: A. L. Vangelisti i D. Perlman (ur.). *The Cambridge handbook of personal relationships*. 191-209. New York: Cambridge University Press.
- Collins, W. A. i Sroufe, L. A. (1999). Capacity for intimate relationships: A developmental construction. U: W. Furman, B. B. Brown i C. Feiring (ur.). *The development of romantic relationships in adolescence*, 125-147, New York: Cambridge University Press.
- Ćubela - Adorić, V. (2005). Prisni odnosi u odrasloj i starijoj dobi. U: K. L. Grgin, V. Ćubela - Adorić (ur.), *Odabrane teme iz psihologije odraslih*. 161-219. Naklada Slap.
- Davis, D. (1982). Determinants of responsiveness in dyadic interaction. U: W. Ickes i E. S. Knowles (ur.). *Personality, roles and social behavior*. 85-139. New York: Springer-Verlag.
- David, D. S. i Brannon, R. (1976). *The forty-nine percent majority: The male sex role*. Reading, Mass.:Addison-Wesley.
- Davis, K. E. i Todd, M. J. (1985). Assessing friendships: Prototypes, paradigm cases and relationship description. U: S. Duck i D. Perlman (ur.). *Understanding personal relationships: An interdisciplinary approach*. 17-38. London: Sage.
- Derlega, V. J., Metts, S., Petronio, S., i Margulis, S. T. (1993). *Self-disclosure*. Newbury Park, CA: Sage.
- Diamond, L. M. i Dube, E. M. (2002). Friendship and attachment among heterosexual and sexual-minority youths : Does the gender of your friend matter? *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 155-166.
- Eisler, R. M. (1995). The relationship between masculine gender role stress and men's health risk. U: R. F. Levant i W. S. Pollack (ur.). *A new psychology of men*. 207-225. New York: Basic Books.
- Entralgo, J. (1985). *Sobre la amistad (About friendship)*. Madrid, Spain: Austral.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society (2nd ed.)*. New York, W. W. Norton.
- Fasteau, M. (1975). *The male machine*. New York: Dell.

- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. U: Cassidy, J., Shaver, P. R. (ur.). *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications*. 355-377. New York: The Guilford Press.
- Firestone, R. W. i Catlett, J. (1999). *Fear of intimacy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Fraley, R. C. i Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical Developments, emerging controversies and unanswered questions. *Review of general psychology*, 4, 132-154.
- Galambos, N. L. (2004). Gender and gender role development in adolescence. U: R. M. Lerner i L. Steinberg (ur.). *Handbook of adolescent psychology*. 233-262. Hoboken, NJ: Wiley.
- Grozđanić, M. (2006). *Prisnost u istospolnom prijateljstvu i samopoštovanje kod srednjoškolaca*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Hartup, W. W. i Stevens, N. (1997). Friendships and adaptation in the life course. *Psychological Bulletin*, 121, 355-370.
- Kamenov, Ž i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6, 73-91.
- Kobak, R. i Hazan, C. (1991). Attachment in marriage: Effects of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 861-869.
- Komarovsky, M. (1976). *Dilemmas of masculinity: A study of college youth*. New York: Norton.
- Laurenceau, J. P. Feldman Barrett, L. A. i Pietromonaco, P. R. (1998). Intimacy as an interpersonal process: The importance of self-disclosure and perceived partner responsiveness in interpersonal exchanges. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1238-1251.
- Laurenceau, J. P. i Kleinman, B. M. (2006). Intimacy in personal relationships. U: L. Vangelisti i D. Perlman (ur.). *Cambridge handbook of personal relationships*. 637-653. New York: Cambridge University Press.
- Mackey, R. A., Diemer, M. A. i O'Brien, B. A. (2000). Psychological intimacy in the lasting relationships of heterosexual and same gender couples. *Sex roles: A journal of research*, 43, 201-227.

- Majors, K. (2012). Friendships: The power of positive alliance. U: S. Roffey (ur.). *Positive relationships: Evidence based practice across the world*. 127-143. Springer Science i Business Media B. V.
- Mendelson, M. J. i Aboud, F. E. (1999). Measuring friendship quality in late adolescents and young adults: McGill Friendship Questionnaires. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 31, 130-132.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2007). An attachment perspective on interpersonal regulation. U: M. Mikulincer i P. R. Shaver (ur.). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics and change*. 251-285. The Guilford Press, New York, London.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2007). Attachment processes and emotion regulation. U: M. Mikulincer i P. R. Shaver (ur.). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics and change*. 188-219. The Guilford Press, New York, London.
- Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2007). Measurement of attachment-related constructs in adulthood. U: M. Mikulincer i P. R. Shaver (ur.). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics and change*. 81-116. The Guilford Press, New York, London.
- Miller, L. C. i Berg, J. (1984). Selectivity and urgency in interpersonal exchange. U: V. J. Derlega (ur.). *Communication, intimacy and close relationships*. 161-206. Orlando, FL: Academic Press.
- Morgan, B. S. (1976). Intimacy of disclosure topics and sex differences in self-disclosure. *Sex Roles*, 2, 161-167.
- Nekić, M. i Galić, S. (2005). Privrženost u odrasloj dobi. U: K. L. Grgin, V. Čubela - Adorić (ur.), *Odabrane teme iz psihologije odraslih*. 219-249. Naklada Slap.
- Newcomb, A. F. i Bagwell, C. L. (1995). Children's friendship relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 117, 306-347.
- Prager, K. J. (1995). *The psychology of intimacy*. New York: Guilford.
- Reis, H. T., Clark, M. S. i Holmes, J. G. (2004). Perceived partner responsiveness as an organizing construct in the study of intimacy and closeness. U: D. J. Mashek i A. Aron (ur.). *Handbook of closeness and intimacy*. 201-225. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Reis, H. T. i Patrick, B. C. (1996). Attachment and intimacy: component processes. U: E. T. Higgins i A. W. Kruglanski (ur.), *Social psychology: Handbook of basic principles*. 523-563. New York: Guilford Press.

- Reis, H. T. i Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. U: S. Duck (ur.), *Handbook of personal relationships*. 367-389. Chichester, England: Wiley.
- Ružić, V. (2006). *Odnos dimenzija privrženosti i samootkrivanja u različitim vrstama bliskih veza u odrasloj dobi*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Sattel, J. (1976). The inexpressive male? Tragedy or sexual politics? *Social problems*, 23, 469-477.
- Soysal, A. S., Bodur, S., Iseri, E. i Senol, S. (2005). An overview of the attachment in infancy. *Journal of Clinical Psychiatry* 8, 88-99.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York, NY: W.W. Norton i Co.
- Uytun, M. C., Oztop, D. B. i Esel, E. (2013). Evaluating the attachment behaviour in during puberty and adulthood. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26, 177-189.
- Waring, E. M. (1984). The measurement of marital intimacy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 10, 185-192.
- Wienfield, N. S., Sroufe, L. A., Egeland, B. i Carlson, E. A. (1999). The nature of individual differences in infant - caregiver attachment. U: J. Cassidy, P. R. Shaver (ur.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical implications*. 68-88. New York: The Guilford press.
- Wright, P. H. (1985). The acquaintance description form. U: S. Duck i D. Perlman (ur.). *Understanding personal relationships: An interdisciplinary approach*. 39-62. London: Sage.